

Apariția acestei cărți ne bucură, deoarece vrednicii cărturari români din Evul Mediu, alături de cei care aparțineau altor naționalități, devin din ce în ce mai cunoscuți și apreciați în Europa și în lume.

Cornel Tatai-Baltă

Lubomír Jankovič, *Exlibris a supralibros na Slovensku v 16.-19. Storočí* (Ex libris și supralibros în Slovacia sec. XVI-XVIII), Martin, Matica slovenská, 2004, 192p.

Domeniul bibliologiei cuprinde o largă paletă de direcții de cercetare. O îmbinare între istoria artei și istoria culturii se materializează în cazul de față printr-o cercetare relativ insolită în forma prezentată – cercetarea ex librisului și supralibrosului în forma lor inițială de însemn de proprietate a cărții. Civilizația cărții românești operează adesea cu rezultatele cercetării ex librisurilor scrise pe paginile cărților tipărite sau manuscrise în contextul valorificării circulației cărților cu scopul de a reconstitui, în măsura posibilităților, mai vechile biblioteci particulare sau de instituții eclesiastice sau altele.

Lubomír Jankovič, istoric al culturii cărții, arhivist, specialist în științe auxiliare ale istoriei, este un cunoscut cercetător slovac, autor a numeroase lucrări de importanță națională, dar și europeană, dintre care o valoare deosebită are un proiect UNESCO, *Memoria lumii*. În contextul proiectului, autorul a inițiat ediții digitale ale manuscriselor medievale de proveniență slovacă aflate în bibliotecile din țară și proiectul se va extinde și asupra acelor manuscrise care se află în bibliotecile străine¹.

Lucrarea de față, cu un aspect grafic deosebit, surprinde spiritul colecționarilor secolelor cercetate, care sunt acele persoane care au pus să le fie păstrată memoria prin executarea ex librisurilor în formă de etichetă cu reprezentări grafice, de cele mai multe ori tipărite, ca și a supralibrosurilor identificate astăzi pe copertele cărților, pe închizătorile metalice, pe cotorul cărților. Spectrul reprezentărilor din punct de vedere formal, artistic, tehnic și de conținut este vast și extrem de variat atât în cazul ex librisurilor cât și al supralibrosurilor. Scopul aplicării acestor însemne de proprietate (*ex collectione librorum*, *Bucheignerzeichen*, *book plate*) era unul de reprezentare, specific domnitorilor, înaltelor fețe bisericești, instituțiilor eclesiastice și laice. Momentul apariției tiparului la jumătatea secolului al XV-lea a venit în întâmpinarea posesorilor cărților prețioase, manuscrise și incunabule, prin posibilitatea multiplicării ex librisurilor prin tipar și aplicarea lor în cărțile din biblioteca proprie. Xilogravura este tehnica predilectă pentru acest tip de grafică mică, folosită în primele secole a producerii lor.

Autorul a realizat, după părerea noastră, un rar manual de cunoaștere a tuturor aspectelor al acestui capitol din istoria cărții, cu o referire în speță la ex libris și supralibros, discutând despre fenomen din punct de vedere al științei cărții, științelor istorice și istoriei artelor. Ex librisurile și supralibrosurile din secolele XVI-XIX sunt

¹ În cultura românească a mileniului III a apărut o lucrare similară pentru spațiul transilvan, semnată de Deé Anikó, *A Marosvásárhelyi Teleki-Bolyai Könyvtár Ex Librisei*, Budapest, Balassi Kiadó, Kolozsvár, Polis Könyvkiadó, 2001.

tratate cu referire la utilizarea lor pe teritoriul slovac, sistematizându-le după tipurile de reprezentare grafică (heraldice, alegorice, tipografice, inițiale, ștampile).

Cercetarea interdisciplinară oferă cititorului specializat și bibliofil o lectură agreabilă, dar și plină de conținut, despre una din preocupările odată mondene, de colecționare a cărților prețioase, care prin atașarea însemnelor proprietății deveneau oficial proprietatea colecționarului. De la ex librisurile etichetă din secolele XVI-XVII, mai rare ca apariție și utilizare, pentru secolele următoare este prezentată o mare varietate a descrierilor cât și a imaginilor. Între cele mai vechi ex librisuri etichete tipărite, nu putem să nu atragem atenția asupra unui exemplar deosebit, care reprezintă însemnul de proprietate a bibliotecii orașului de astăzi Bardejov din Slovacia, *Liber Bibliothecae Bartphanae In Insignia civitatis Bartphae*, cu stema orașului în centru, care se păstrează și în colecția de ex librisuri de la Biblioteca Batthyaneum de la Alba Iulia, și nu este un caz singular.

Antologice au devenit supralibrosurile Bibliotecii Corviniene, reprezentând în cea mai mare parte blazonul familiei, care mai poate fi identificat în dese cazuri pe paginile cărților copiate la comanda regelui, încadrate în ornamente, care înconjoară paginile scrise sau sunt incorporate chiar în ilustrații.

În zilele noastre, unele biblioteci care se respectă folosesc ex libris etichetă pentru personalizarea cărților. Crearea ex librisurilor a fost la un moment dat, în secolul XX, o modă, artiștii plastici români și străini au format, pentru colecționari, mai puțin pentru a fi folosite în scopuri inițiale, ex librisuri destinate colecționării, devenind o mișcare artistică și o posibilitate de comunicare intelectuală.

Eva Mârza

Contribution à l'histoire intellectuelle de l'Europe: réseaux du livre, réseaux des lecteurs. Edité par Frédéric Barbier, István Monok, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2008, 237 p.

În cadrul unui amplu program de cercetare, intitulat *L'Europe en réseaux Contribution à l'histoire de la culture écrite 1650-1918*, în care au fost implicate instituții prestigioase, precum École Pratique des Hautes Études, Paris, École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris, Centre des Hautes Études, Leipzig, Centre Européen d'Histoire du Livre de la Bibliothèque Nationale Széchényi, Budapest, un experimentat și valoros colectiv de specialiști, format din Frédéric Barbier, Marie-Elisabeth Ducreux, Matthias Middell, István Monok, Éva Ring și Martin Svatoš, a editat incitantul volum – al patrulea din această serie! – intitulat *Contribution à l'histoire intellectuelle de l'Europe: réseaux du livre, réseaux des lecteurs*. De fapt, elegantul volum, tipărit de Biblioteca Națională Széchényi în colaborare cu Leipziger Universitätsverlag GmbH, Leipzig, cuprinde actele Colocviului internațional, organizat de Universitatea din Leipzig (Zentrum für höhere Studien), în anul 2005, cu tema *Netzwerke des Buchwesens: die Konstruktion Europas vom 15. bis zum 20. Jh.*

Volumul se deschide cu un percutant *Avant-propos* (pp. 7-16), în care reputatul Profesor Frédéric Barbier de la École Pratique des Hautes Études din Paris trasează mai multe coordonate ale problematicei Colocviului internațional, organizat la Leipzig, în anul 2005, între care: rețelele cărții și ale cititorilor în etapa primei revoluții a cărții